नवमो पाठो ।

पुण्णो भिक्खु ।

प्रस्तुत संभाषण सुत्तपिटकातील 'संयुक्तनिकाय' या ग्रंथामधून घेतले आहे. महाराष्ट्रातील 'नालासोफारा' या प्राचीन व्यापारी बंदराजवळ पुण्ण वास्तव्य करणारा होता. तथागत बुद्धाची कीर्ती ऐकून, प्रेरित होऊन त्यांना भेटण्यासाठी गेला. त्यांचा उपदेश ग्रहण करून प्रव्रज्जित झाला. परत येत असताना बुद्धाने त्याची कार्यतत्परता, सहनशीलता व अहिंसामूलक विचार पाहून 'तू धम्म प्रचार कसा करशिल ?' या विषयीचे संभाषण या पाठात आहे.

बुद्ध - इमिना त्वं, पुण्ण, मया सङ्खित्तेन ओवादेत ओवदितो कतस्मिं जनपदे विहरिस्ससी' ति ?

पुण्ण - अत्थि भन्ते सुनापरन्तो नाम जनपदो, तत्थाहं विहरिस्सामी' ति ।

बुद्ध - चण्डा खो, पुण्ण, सुनापरन्तका मनुस्सा, फरुसा खो, पुण्ण, सुनापरन्तका मनुस्सा । सचे तं, पुण्ण, सुनापरन्तका मनुस्सा अक्कोसिस्सन्ति, परिभासिस्सन्ति, तत्थ ते पुण्ण किन्ति, भविस्सती' ति ?

पुण्ण - भन्ते, तत्थ मे एवं भविस्सति – 'भद्दका, वति' मे सुनापरन्तका मनुस्सा सुभद्दका वाति' मे सुनापरन्तका मनुस्सा, यं मे न यिमे पाणिना पहारं देती' ति । एवमे' त्थ, भगवा भविस्सति ।

बुद्ध - सचे पन ते पुण्ण, सुनापरन्तका मनुस्सा पाणिना पहारं दस्सन्ति तत्थ पन ते, पुण्ण किन्ति भविस्सती' ति ?

पुण्ण - भद्दका वति' मे, सुनापरन्तका मनुस्सा, यं मे न यिमे लेड्डुना पहारं देन्ती' ति । एवमे' त्थ, भगवा भविस्सति ।

बुद्ध - सचे पन ते पुण्ण, लेड्डुना पहारं दस्सन्ति ?

पुण्ण - भद्दका, सुभद्दका वति' मे मनुस्सा, यं मे न यिमे दण्डेन पहारं देन्ती' ति । एवमे' त्थ, भगवा भविस्सति ।

बुद्ध - सचे पन ते पहारं देन्ती' ति ?

पुण्ण - भद्दका, सुभद्दका वाति' मे मनुस्सा, यं मे न यिमे सत्थेन पहारं देन्ती' ति । एवमे'त्थ, भगवा भविसन्ति ।

बुद्ध - सचे पन ते सत्थेन पहारं, तिण्हेन सत्थेन जीविता वोरोपन्ती' ति ?

पुण्ण - सन्ति खो तस्स भगवतो सावका कायेन अट्ठीयमा हरायमाना जिगुच्छमाना सत्थहारक परिसेसन्ति, तं मे इदं अपरियिट्ठञ्ञेव सत्थहारकं लद्ध' ति । एवमे' त्थ, भगवा भविस्सति ।

बुद्ध - साधु साधु, पुण्ण । सक्खिस्ससि खो, त्वं पुण्ण, इमिना दमूपसमेन समन्नागतो सुनापरन्तस्मिं जनपदे विहारं कर ।

(३५, ८७, ८८ 'संयुक्त निकाया'मधून आवश्यक फेरबदल करून)

सद्दत्थ (शब्दार्थ)

सङ्खित्त (वि.) - संक्षिप्त सार, थोडक्यात
जनपद (पुं.) - राज्य, प्रदेश
चण्ड (वि.) - भयानक रागीट
फरूस (वि.) - कठोर
भद्दक (वि.) - चांगला
लेड्डु (पुं.) - ढेकूळ
सत्थ (नपुं.) - शस्त्र
सन्ति (क्रि.) - आहेत
हरायमाना (क्रि.) - लाजिरवाणे
परियेसति (क्रि.) - शोधणे
दमुपसमेन (पुं.) - संयमाने व शांततेने
ओवाद (पुं.) - उपदेश
सुनापरन्त (पुं.) - कोकण, गुजरात, कठियावड व कच्छचा भूभाग
अक्कोस (पुं.) - अपमान, शिव्याशाप
पाणि (पुं.) - हात
तिण्ह (वि.) - तीक्ष्ण, धारदार
वोरोपिति (क्रि.) - वंचित करणे
सावक (पुं.) - शिष्य
जिगुच्छमाना (वि.) - घृणित
साधु साधु (वि.) - फार उत्तम
समन्नागतो (वि.) - युक्त होऊन

टीप

पुण्ण - ह्यांचा जन्म सुनापरन्त देशातील सुप्पारक पट्टणात (बंदरात) झाला होता. व्यापारानिमित्त श्रावस्तीला गेले असताना भगवन्ताचा धम्मोपदेश ऐकून प्रव्रजित झाले. अर्हतपद प्राप्तीनंतर आपल्या सुनापरन्त प्रान्तात धम्मप्रचार करू लागले.

अभ्यास

१. खालील प्रश्नाचे मराठीमध्ये उत्तर लिहा.

पूर्ण भिक्खूने तथागत बुद्धांच्या प्रश्नांना कसे कसे उत्तर दिले ?

२. रूपे ओळखा.

विहरिस्ससि, भविस्सति, मनुस्सा, विहारं

टिपण

- प्राचीन लोकजीवनाचे अवलोकन करून प्रतिकूल परिस्थितीतून मार्ग काढणे.
- ध्येय साध्य करण्यासाठी प्रयत्नशील असावे.

★★★